

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Matiji Kravanja-I** v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Katoliška duhovščina in liberalci.

IV.

Ko je grof Montalembert one ognjene, pa resnične besede v obraz povedal liberalcem v francoskem parlamentu in jim krinko hinavsko z obraza potegnil, pač ni mislil, da se mu bo posrečilo, v štirih letih liberalno posilno vladanje ovreči in katoliški cerkvi zagotoviti pravo svobodo in prostost, napravljati si lastnih kršanskih šol in sploh vpljiv katoliške cerkve do šole utrditi.

Besede njegove so padle, kakor smo že povedali, na rodovitna tla in glas njegov se je odmeval v katoliških srcih vedno močnejše; francosko katoliško ljudstvo se je zdramilo, tirjalo je vedno silneje svoje pravice, tako dolgo, da so se mu podelile; in, da je to doseglo, ima se zahvaliti sosebnost Montalembertu, ki se je z ognjenimi govori in spisi neprenehoma bojeval za svobodo katoliške cerkve. Katoliški čut se je po dolgem bojevanji za svoje pravice tako ukoreninil v francoskih srcih, da celo Napoleon III., ki se je leta 1852. polastil cesarskega prestola Napoleona I., in ki ni bil prijatelj ne pravi državni svobodi, ne prostosti katoliške cerkve, kakor kažejo njegova djanja, ni se upal očitno takniti prostosti kat. cerkve in njene duhovščine. Rad bi bil uklenil cerkev in duhovščino v jarm prejšnje sužnosti, rad odtergal francosko cerkev od rimskega sedeža, ali vse mu ni šlo po godu. Pridobil si je pa vendar žalibog z zvijačo in hinavščino ne majheno število duhovščine, tudi višje, na svojo stran; pomagal in pripustil je, da je piemontška vlada roparsko ugrabila rimskemu papežu njegove dežele in posestva; francoske postave za časa njegovega vladanja so pospeševale na vso moč brezbožnost in nevero, posebno v šolah, višjih in nižjih, ki so žalosten sad obrodile; — ali pri vsem tem se je vedno dobrikal katol. cerkvi in duhovščini, izgovarjal se pred katoliškim ljudstvom, da državne razmere mu ne pripustijo drugače ravnati, in poudarjal očitno v parlamentu in v privatnih pogovorih s cerkvenimi oblastniki svobodo katoliške cerkve, zagotavljal celo svetemu očetu ljubezen in udanost, — ker se je bal razdražiti trdno katoliško preverjenje francoskega ljudstva; — bil je živa in včlovečena podoba sedanjega liberalizma. Brezbožstvo, nevera, hinavščina, koja je na vso moč pospeševal, obrodila je v resnici žalosten sad. Lepa, rodovitna francoska dežela, urobljena in pomandrana po okrutni pruski posilnosti, krvavi iz tisuč in tisuč ran, zdihuje — išče pomoči v nezmerni nesreči, v katero jo je pahnil brezbožni liberalizem. Kje bo rešilna roka za ubogo, onemoglo Francijo? V nesreči se človek, ki je bil na Boga pozabil, sopespominja svojega Boga in tolažbe, koja hrani kršanska vera. Tako se slišijo tudi na Francoskem glasovi, ki vedno močnejše kličejo in opominjajo, naj se Francija v zavetje poda svete vere, od koje se je bila odvrnila; naj oni, ki imajo državno krmilo v rokah, sopespomeljajo postave osnovane v duhu kat. cerkve. Ti glasovi se ne slišijo le iz ust kat. duhovščine, le iz ust kat. ljudstva, ne, glas le-ta povzdiguje se v francoskem narodnem zboru, glas le-ta povzdigujejo višji in nižji uradniki, državni oblastniki in vojni poveljniki, glas le-ta se odmeva povsod — in upati je, kakor se sliši,

da ne bo glas vpijočega v puščavi. Ne, ne, glas le-ta ni glas vpijočega v puščavi. — Francosko ljudstvo je že spoznalo izvir svoje nesreče, ono se hoče zopet k Bogu vrniti, ono se hoče posvetiti — čuj! — *Srecu Jezusovemu*, in namerava zidati v Parizu, dosedaj središču vsega brezbožtva na Francoskem, velikansko cerkev narsvetejšemu Srecu na čast, v znamenje, da se hoče Jezusove vere okleniti in v njej iskati rešilne pomoči. Pri vsem ubožtvu, pri vsi revščini, je že pred tedni francosko ljudstvo v ta namen darovalo 150 tisuč frankov. Francosko ljudstvo je že sprevidelo, od kod izvira vsa nesreča, zato hoče slovó dati brezbožnim, liberalnim šolskim postavam, ki so zatirale in morale blagi krščanski čut v nježnih srcih; hoče in tirja, da se francoska mladina v krščanskem duhu vzreja, zato se že snujejo postave, da se katoliški cerkvi in kršanskim starišem zagotovi vpljiv do ljudskih šol; pa še več, da se ljudske šole povrnejo v naročje katoliški duhovščini, ki je šole vzgojila in blagonosno hranila skozi stoletja. Iz Francije je prihrul brezverni liberalizem in se, kakor dereča reka, ki preskoči obali, razširil po vsi Evropi: — iz Francije, nadjamo se, bodo prisijala krščanska načela, da bodo evropejske narode in kraljestva prerodila in jim zopet povrnila mir, blagostanje in pravo svobodo, zidano na krščanski podlagi.

Čuješ, slovenski narod! Francija tirja krščanskih postav in katoliških šol za katoliško mladino, je sita liberalnega posilstva; nemški katoličani so tudi že povzdignili mogočno svoj glas proti okrutnosti pruske Bismark-ove ošabnosti, ki je protipostavno iztirala očete Jezuite in iz šol izpahnila šolske brate in sestre, ki so pri pičlem plačilu vzdrževali krščanske sole, zdatneje in izvrstneje, ko desetkrat bolje plačani liberalni svetni učeniki; *tvoji česki bratje* tudi že tirjajo v prošnjah z okoli 160 tisuč podpisov, naj se odstranijo ali preuredijo avstrijske zakonske in šolske postave, ki žugajo Avstriji in njenim narodom pogubo, v katero je zabredla nesrečna Francija: — koliko časa boš še mirno gledal, da bo liberalizem tvoje otroke v nevarnost postavljaj, prisvojevati si v šolah brezbožna načela? kedar boš tudi tipovzdignil po postavni poti svoj glas, naj se postavno odpravijo zakonske postave, pogubivne za družinsko zvezo, naj se postavno zopet podeli katoliški cerkvi primerni, npravni vpljiv do ljudskih šol, koje si si sam ustanovil, sam plačeval, in koje je večidel tvoja duhovščina do sedaj skoraj brezplačno oskrbovala?

Ali hočes čakati, da te brezbožni liberalizem v tiste tesne sponse ukuje, v katerih stoka sedaj katoliška cerkev in katoliško ljudstvo na Italijanskem?

Kako to, da Italija, nekdanj, čeravno ne še zedinjena, imenovana rajska dežela, sedaj pa, čeravno zedinjena, raztrgana in izmolzena po skrivnih mavtarskih in očitnih liberalnih društvih, ne more se znebiti trinoških verig, v koje so jo vklenili roparski liberalci? — Zato, ker je katoliško ljudstvo, celó majhno število katoliške duhovščine, preveč verjele hinavskemu prilizovanju in slepilnim obljubam liberalcev, ali prav za prav brezbožnih mavtarjev, ki so sicer na videz poudarjali zedinjeno Italijo in „svobodno cerkev v svobodni državi,“ na skrivnem pa snovali — oklepe in verige, da so cerkev, duhovščino in — narod pod svojim okrutnim trinoštvom urobili.

Dopisi.

Iz goriške okolice, 26. julija. — Nedavno smo čitali, da se je odprla čitalnica v Kviškem, in sicer je bila prva seja v šoli; saj ima hiti čitalnica šola za odrasle ljudi, je pristavil dopisnik. Res je, da so ustanovniki čitalnic vsikdar pred očmi imeli ta namen, da bi šola za odrasle bile čitalnice, da bi se v njih izobraževali posebno mladenči na kmetih. In zategadel se tudi prvi paragraf skor vseh čitalnic glasi: Namen družbe je čitanje časopisov in knjig, in razveseljevanje v besedah in drugih pogovorih, posebno o gospodarskih stvaréh. Ali, reči se mora, da se ta namen večidel ne spolnuje, posebno na deželi ne. Od začetka, pri ustanovljenji, je vse navdušeno za tako družbo; posebno mladina, ki je za vsako novo reč ognjena, vpiše se rada, in, kolikor mogoče, čitalnico obiskuje. Ali koliko časa traja to? Večidel na deželi čez leto dni ne vidiš več te iskrenosti, in čitalnica hirati začne.

Sicer ve vsak, da kmečki ljudje nimajo časa, da bi vsak dan zahajali v čitalnico; vendar jim ob nedeljah čas za kaj tacega ostaja, in ko bi le eno uro vsak krat darovali, mesto da po pivnicah in plesiščih čas tratijo, denar in zdravje zapravljajo, bi nekaj zdalo; — tega pa žalibog ni videti. Kadar ima pa biti ples, takrat večidel vsi udi čitalnice, če tudi je delavnik, prifrlijo; samo s tim pa se glavni namen čitalnic ne doseže.

To sicer mora vsak priznati, da si udje pri poštenih veseljih, posebno pri besedah marsikaj pridobijo, sosebo se tukaj narodna zavest budi in širi — ali s tem se malo ali nič stalnega ne pridobi, ker naudušenje, katero se občuti pri takih priložnostih, ne traja dolgo, in tako narodna zavest pri marsikterem brž izpuhti, kakor vsakdanji zgledi spričujejo.

Zategadel je treba bolj na glavni namen čitalnic gledati — da se namreč udje s čitanjem izobrazujejo, da te naprave ne bodo lucus a non lucendo, to je, da bi se čitalnice, ktere so za to, da udje berejo dobrih bukev in časopisov, ne *oskrunovale z norčijami in pijančevanjem*. In da k branju ude budijo in pripravljajo, so postavljeni predsedniki; ne pa, kakor je navadno, zato, da prvi časnike dobijo in častno ime imajo, sploh pa čitalnične prostore in ude malokdaj vidijo. S tim se gotovo ne spodbuja družih udov marljivost, posebno na kmetih ne.

Omeniti pa je vendar treba, da se v nekterih čitalnicah velik napredek (?) vidi. Nahajajo se namreč predsedniki, ki v svoji mogočnosti zapovedujejo udom, kaj naj čitajo in kaj ne; tako je eden takih svojim vernim priporočil, da naj imajo slov. liste, ki bolj na liberalno stran cikajo, za evangelij; drugih, odločno katoliških pa, ktere je le iz radovednosti naročil, naj nikar ne čitajo. To že diši po napredku nove „Jere“. Še večji napredek pa najdemo pri glediščnih igréh. V teh namreč hočejo nekteri liberalni *narodnjaki* (?) ljudstvo po novi šegi izobraževati s tim, da veri in sramožljivosti zabavljajo. Taki brezvestneži dobro vedo, da je slov. ljudstvo véрно, zategadel pa ga hočejo *po ovinkih* ob najdraži zaklad pripraviti in potem za svoje sebične namene pridobiti.

Sicer se kaj tacega dosedaj ni prav mnogokrat prigodilo, ker se še le začinja in skuša, kako bi šlo; ravno zavoljo tega pa naj skrbijo tisti, kateri nadzorujejo čitalnice, in slehèrni ud, kteremu je mar za pravo blagostanje naroda, da se kaj tacega več ne pripeti, marveč, da se pravi namen čitalnice doseže — da udje pridno časnike in knjige čitajo, in se v poštenih besedah in pogovorih kaj koristnega naučijo. Le potem bomo zamogli reči, da so čitalnice prava šola za odrasle ljudi.

Iz Loma, *) 30. julija. — Bomo pa že sopet od kakega volka kaj slišali, bo marsikteri čitatelj naših domačih listov mrmral, brž ko bere ime kraja tega dopisa, ker dopisi iz Loma so se že parkrat z volkovi pečali. In res jo je zadel, in me ni krivo sodil. Do tretjega gre radó, kakor je znano. Sopet moram poročati, da v noči pred 23. tek. mesca je v našem gojzdu *volk* lepo junico raztrgal, kar je toliko bolj žalostno, ker je ta nesreča nepremožnega kmeta zadela. Čas bi bil, da bi si naši kmetje pametnega pastirja priskrbeli, a ne, da živino samo v gojzdu puščajo, in čakajo, da jo bo le Bog varoval. Pomagaj si sam, da ti bo Bog pomagal, to je prigovor zlata vreden, in kdor ga ne porajta, je škode sam kriv.

Še večja nesreča je bila zadela ravno v tem gojzdu drugega kmeta 4. tek. mesca. Vdarila je bila namreč *strela* in ubila mu štiri goveda, med kterimi je bil naj lepši vol cele občine. Vendar je bila še velika sreča pri vsi nesreči, ker dva otroka sta bila le kakih 10 do 20 korakov proč od tistega mesta, kamor je bilo tresčilo, in celo dežnik, pod katerim sta za grmom čepeča zavetja iskala, strgala je strela, ona pa sta bila kakor po čudežu popolnoma vsake škode obvarovana. Tudi 12 ovac je bilo o tisti priliki od strele ubitih. Kakih 10 dni poprej pa se je bila v sosednji Lokovski občini še večja nesreča tudi po streli pripetila. Ko se je hudo

vreme gnalo, je neka ženska živino s paše v hlev spraviti hotla, kar tresči, in mrtva se zgrudi žena, pa še desetero goved in sedmero ovac. Druge nesreče, ki bi bila naš kraj letos zadela, dozdej nimam omenjati, pa si tacega tudi ne želimo, že to je odveč. Bral sem sicer v nekem dopisu, da je toča v Lomu tolkla; pa hvala Bogu! dozdej nam je še prizanesla, in vesel sem, da mi ni treba potrditi, kar se je bilo po pomoti v oni dopis vzelo. Takih pomot in obrekovanj si želimo tudi v prihodnje.

Pa obrnimo se proč od takih neprijetnih misli, ki nam jih, žalibog! vzrokujejo zdaj volk, zdaj blisk, zdaj toča itd. Povejmo enkrat tudi kaj veselega. In res za Lom je bil ravno včerajšnji dan dan občnega radovanja in veselja, kakoršnega sedANJI rod tukaj uživati še ni imel prilike. Da me boš razumel, dragi čitatelj! je zadosti, ako ti povem, da včeraj smo za našo cerkev dva *nova zvona* dobili. Kdor pozna naše verno ljudstvo, ki mu je domača cerkev še vedno naj dražji biser v soseski, njena lepota in snažnost naj večji ponos, bode si lahko mislil kaki občutki obhajajo keršansko občino, ko ugleda nove zvonove, po kterih je leta in leta hrepenela, in ki so res prvi kinč ne le vsake cerkve, temuč tudi cele soseske. Ulil nam je nova zvona g. Samasa v Ljubljani, čigar ime zarad izvrstnosti njegovih izdelkov, kakor tudi zarad poštenosti gledé vestnega spolnovanja storjenih dotičnih pogodeb daleč čez meje naše Slovenije sega, in, kolikor do zdaj soditi smem, imamo vzrok, popolnoma zadovoljni biti. Zvona sta bila 27. tek. mesca od prevzv. našega knezo-nadškofa blagoslovljena. Zdej imamo tri zvonove, in sicer dva nova: *E* veliki, 16 centov — *cis* mali, 3 cente — in stari *A*, okoli 6 centov, kar dela prelepo soglasje kvart-sekst v *A*-dur akordu.

Mikavno je vedeti, kako so nova zvona vozili po taki strmoglavni poti, kakoršna pelja v Lom od sv. Lucije naprej. Da bojo bralci imeli zapopadek take vožnje, naj le povem, da pred velikim zvonom je bilo sedem parov volov vpreženih. Pa šlo je vendar srečno in urno vkljub strmemu klancu, in dasiravno je bila veriga, v katero so bili vsi prednji voli vpreženi v naj hujšem klancu počila, so vendar zadnji voli in voz spremljajoči možje voz udržali in ob 11. uri zjutraj srečno do cerkve pripeljali.

Ginljivo pač je bilo gledati ljudi, ki so od vsih krajev skupaj hiteli, veselje na vsacem obrazu, pa tudi pobožnost, ki kaže, da naše ljudstvo ni še pokvarjeno. Videl si lahko, kako je tukaj eden kolena pripognil in molil, kakor bi si hotel blagoslova izprositi, ki je zvonovom podeljen; kako je tam drug solze veselja točil. Slišal si tako ali enako zdihovati: Bog daj, da bi nam na zadnjo uro k zveličanju zvonili, itd. Kar me je pa do srca ganilo, bil je tisti trenutek, ko so ženske — kar nenadoma — začele kaj lepo ubrano prepevati, in sicer najprej neko tužno-pobožno, domačo pesem „od milih glasov“, s kterimi zvonovi mrliča k pogrebu spremljajo, potem pesem Matere božje in lauretanske litanijev; se to iz lastnega nagiba. Obstati moram, tukaj ni bilo mogoče solz ubraniti, da bi se mi ne bile po licih udrle, akoravno bi bil naj hujši vdarec osode se suhim očesom možko prenesel.

Čudil bi se bil pa, ako bi bil priča tistega prizora, ko so veliki zvon čez stopnjice, kterih je celih 13, k cerkvi peljali. Naši možje hitreje uganejo, kako gre kaj storiti, ko kaki učeni tehnikarji.

Veselje je slednjič do vrha priklopelo, ko so zvonovi, komaj eno uro potem že začasno obešeni, v prvo milo zapeli.

Ogled.

Avstrija. O veliki poletni vročini beži velika gospoda izmed mestnih zidov v hladne kraje; ministri gredó v toplice, in velika politika ima počitnice, ako se ne plete kaj skrivaj ravno tam, kamor velikaši gredó. Da pa časnikom ta čas tvarine ne zmanjka, morajo sami za-njo skrbeti. Taka je zdaj. Po italijanskem pregovoru: „La lingua batte, ove il dente duole“, so prisiljeni naši ustavaki in njihovi organi naj več govoriti in pisariti o tem, kar naj bolj sovražijo — o državnopravni opoziciji, o narodnem ali klerikalnem vporu zoper nje in ustavo. Te dni imajo *Čehe* in *Tiroljce* na dnevnem redu. Za *Čehe* so podgreli zopet tisto „manjšinino razložbo“ — kakor jej dejo — od l. 1869, s katero je mislila manjšina tedanjega „purgarskega“ ministerstva (grof Taaffe, Potocki in Berger) opozicijo ukrotiti. Ponuditi bi se imela Čehom blizo taka samostalnost (autonomija), kakoršna bi si radi izpogodili Poljaci sè svojo resolucijo — pa s tem pogojem, da pridejo v državni zbor. Ta črtež porazumenja s Čehi izhaja baje od nekega nemškega drž. poslanca iz Pemskega, tedaj od ustavoverne strani. Čehi sami

*) Na Tominskem.

pa so začeli živo potegovati se za razcepljenje Pražkega vseučilišča v nemško in česko. Ker so nekdanj česki narodnjaki silili na samo česko višo šolo, imajo ustavoverci njih sedanje zahtevanje za popuščanje poprejšnjega stališča. — S *Tiroljci* je pa taka-le: Nova uravnavna šolstva, imenito nadzorstvo ljudskih šol ni na Tiroljskem še zdaj ne postavno, ampak le po ukazih vpeljano; dotičnih deželnih postav, kakor jih je deželni zbor Inspruški sprejel, ni cesar potrdil. Začasna uredba šolstva pa zadeva pri strogo katoliških stanovalcih na mnogotere zadržke, seosebno zaradi tega, ker vidijo izklenjeno iz šolskega nadzora duhovščino, in ker se bojé, da ne bi se po novih šolskih gospodarjih v srca mladine zasajalo seme nevere in brezbožnosti. Da začasnost od ene in stanovitni vpor od druge strani ne more na vekomaj trajati, to so sprevideli tudi ustavaki in vlada. Za tega del bi nekteri od vladine strani Tiroljce radi omamili s tem, da jim mislijo ponuditi nekaj privolitev gledé na duhovski vpliv v šolskem nadzorstvu. Grof Taaffe (nekdanji minister in sedanji ces. namestnik na Tiroljskem) napravlja — pravijo — nek načrtek, po katerem bi bil na kmetih duhovnik vselej krajni šolski nadzornik. S to tako naredbo pa niso zadovoljni ni katoličani, ni liberalci in ustavaki. Ti imajo to privolitev za prelomljenje nedotakljivih načel svoje edinozveličavne ustave, unim pa se zdi celó premalo, kar se jim ponuja. Težko, da Tiroljci novi šolski postavi v principu kedaj pritrldijo in iz opozicije proti *sedanji* ustavi izstopijo. Ako mislijo ustavaki s *takim* sklepanjem „posamnega miru“ zdaj s to, zdaj z drugo deželo ali kraljevino federalistično opozicijo upogniti in za ustavo pridobiti, težko kaj dosežejo.

Poletni in jesenski čas je tudi čas kraljevskih in cesarskih shodov in njihovega srečavanja — po naključbi! — o potovanjih. Prusakom našim posebno srčce hladi to, da se snideta *naš cesar* in nemški cesar *Vilhelm* prve dni avgusta v *Salzburgu*, kakor je že kraljevič-naslednik pruski te dni v *Išel-nu* našega cesarja obiskal. Cesarja pojdetta iz *Salzburga* v *Berchtesgaden*, kjer ju bo čakal kralj bavarski, *Ludovik*. Nar večja reč pa bo *6. sept. v Berlinu*. Tisti dan *ima iti cesar Franc Jož.* tje, in po naj novejših sporočilih pride tudi *ruski car Aleksander*. Ali se bode o tem sijajnem shodu kaj političnega sklepalo, kdo more to vedeti? Sicer pa tako važni, kakor nekdanj, niso več dan današnji shodi vladarjev.

Ogerski državni zbor se bo pričel 3. sept. t. l. s kraljevim govorom.

V *Zagrebu* delajo zdaj le bolj *odseki* deželnega zbora. Finančni odsek je napravil nasvet, da bi se hrvaško vseučilišče odprlo z oktobrom 1873. — Govori se, da utegne nadškof *Mihajlovič*, s katerim, ker ni domačin, niso hrv. narodnjaki zadovoljni, kam drugam iti. Sicer pa si je nadškof *M.* za porazumenje strank uni dan veliko prizadel. — 27. julija je prišel škof *Strossmayer* v *Zagreb*.

Zunanje države. *Italija.* Sv. Oče papež so imenovali 7 italijanskih in 11 inostranskih škofov. — V *Génevi* (v *Švajci*), kjer je stanoval dosihmal škof (*Mermillod*), ki ni imel tam svoje škofije, ampak je bil le škof „in partibus“ (to je, je imel svoj naslov od nekega sedeža v krajih nejevercev), ustanovil je papež pravo škofijo, izločivši jo iz škofije *Lausanne-ske*. To bi bil zopet tak krepek čin, kakor pred leti na *Angležkem*, ko se je kat. hierarhija uredila. Zato je pa tudi že neki državni svet *Genevski* sklenil, obrniti se na papeževega poslanca (nuncija) v *Lucerni* za pojasnila v tej zadevi.

Francoski narodni zbor v *Versalju*, kateri je edini v Evropi, ki ima konservativno večino, pripravlja se k velevažnemu dejanju — k obravnavanju in — kakor se smemo nadjati — k potrjenju vse na novo prestrojene *šolske postave*. Ta načrt postave se opira na *vero* in *svobodo*. Šola ima biti *konfessionalna*; verska načela morajo prevejati ves

poduk, za tega voljo se imajo napraviti, kjer so otroci raznih verskih spoznatev, za vsako posebne šole. Napravljanje šol je duhovskim, pa tudi svetnim korporacijam (občinam in skupščinam) jako polajšano. Učitelj je lahko vsak, kdor izpriča svojo sposobnost; *duhovni* (raznih ver) ne potrebujejo spričeval, ker se že ve, da imajo dovolj omike in sposobnosti za učenje otrok. Redovniki ne potrebujejo drugega spričevala, nego, da so v svojem redu obljubo storili. Krajno šolsko svetovalstvo (šolska komisija imenovano) bodo volili očetje, ki imajo otroke; njim gre tudi določiti, ali se ima poklicati duhoven ali sveteni učitelj. Načelnik deželnega šolskega sveta je škof, itd. Poročevalec tistega odseka, ki je ta načrt postave izdelal, je *Ernoul*. On navaja v sporočilu vseh dežel postavne določbe o šolstvu, pruske od l. 1863 (pa ne letošnjih!!), belgijanske, švajcarske, angležke; iz vseh je posneto za francosko postavo, kar je dobrega, samo iz *avstrijskih* — nič.

Francoska je le *Francoska*, naj reče kdo, kar hoče. Nezaslišano je, kako urno in s kako velikimi zneski se ne le *Francosi*, temuč tudi inostranski bankirji na *Nemškem*, v *Belgiji* itd. vdeležujejo ogromnega *zajema* (državnega posojila), po katerem išče *Francija* denarja, da spravi *Nemce* poprej iz dežele. Takega zaupanja v ravno kar po vojski potroto državo in nje moč, ne najdeš vsakdan.

Španjsko. Odkod je bil uni dan navdihnjen napad na kralja *Amadeja*, ni se še podalo iz dosedanje preiskave. Kralj se je odpeljal v primorsko mesto *Santander*. — *Karlistom* gre dobro; *Karol VII.* je objavil ^{16/7} razglas, polen nade.

V *Ameriko* se moramo tudi enkrat obrniti. V južni *Ameriki*, v *Mehiku*, ja umrl za mrtudom glasoviti *Benito Juarez*, predsednik ondašnje republike, tisti, ki je dal 19. junija 1867 cesarja *Maksimilijana* ustreliti. Krepek značaj je bil, a liberalec, kakor jih imamo na kupe v Evropi. Zato ga pa tudi naši lib. listi hvalijo. Rodil se je od ubogih indijanskih starišev l. 1809 v deželi (mehikanski) *Oaxaca*; postal je advokat; l. 1846 je prišel v kongres (drž. zbor); 1847 je postal poglavar svoje domače dežele; ^{11/2} 1852 se je razglasil za ustavnega predsednika republike; junija 1861 so ga za predsednika izvolili; po razni osodi in po smrti *Maksovi* je predsedoval do smrti.

Domače novice.

(*Novi namestnik*) za *Trst* in *Primorsko*, baron *Ceschi*, je prišel (skoz *Benedke*) 28. jul. nenadoma v *Trst*. (Čujte, kaj se liberalcem vredno zdi, po svetu — telegrafovati, da je — brž tisti dan, ko je došel, — škofa obiskal!!)

(*Strela*) je udarila 31. t. m. zjutraj na solkanski cesti blizu mitnice v telegraf in je 14 kolov poškodovala; raztekla se je tudi v telegrafovo uradnijo, kjer so pa take priprave, da škode ne naredi.

(V *tukajšnjem centralnem bogosl. semenišči*) se začnejo preskušnje 10. avgusta; po dokončanih preskušnjah bojo *Njih* Prezv. zvišenost četrtoletnike, ki niso še mašniki, in pet tretjoletnikov, za mašnike posvetili.

Bogoslovcev je v drugem polletju 93; v I. razredu 18, v II. 26, v III. 29, v IV. 20; goriške nadšofije jih je 46, tržaške 20, poreške 11, krške 8, kapucinarji 3, frančiškanerja 2, usmiljena brata 2, in iz *Faence* 1; med temi je 48 *Slovencev*, 24 *Lahov*, 18 *Hrvatov* in 3 *Čehi*. Prekušnje iz arabskega jezika jih je naredilo 6, iz *surdmutike* (gluhonemstva) 8.

(*Fara na Št. Viški Gori*) je razpisana do 1. sept. t. l.

Razne vesti.

— V *Ljubljani* je dovoljena družba „*Glasbena matica*.“ Namen ji je: pospeševati slovensko muziko, podpirati literaturo slov. muzike; izdajati premije za dobra domača dela, zbirati in izdajati stare in nove slovenske pesmi; ustanoviti muzikalno biblioteko za

ko vse luknje in špranje napolnijo, tako da ne ostane nič praznega vmes; če ne, bi znal kamen, ko se malo zbrusi, v mlinu vse skaziti. Zdaj pride kamen pridnemu in izurjenemu delavcu v roke, da ga obseka, oklepa, in mu pravo podobo da.

Potem morajo kamen skušati, da je na vse strani enako težek. To izvedeti, vzdignejo ga prostega kvišku in ga ravno v sredi postavijo na železen žebelj. Kamor visi, tam nasproti mu dolijejo mavca (gipsa), ali tudi svinca.

Zdaj mora kamen zopet v druge roke priti, ki ga prav pravilno, natanjko sklepljejo, in konečno obravnajo; na zadnje ga opašejo še z drugim železnim obročem.

Manjka pa še nar važnejšega dela. Dober mlinski kamen, namreč, mora zrno narpred obruiti (ožuriti), potem zdrobiti, na zadnje semleti. Zarad tega mora biti kamen od zgoraj bolj odprt, da žito lahko vjema; na sredi malo vlaknjen, da zrno ulovi in zdrobi; proti kraju popolnoma raven, da moko melje. Poleg tega pa mora kamen imeti še struge, vrezane na tri vogle, iz srede do kraja, ki dajajo kamenu potrebno ojstrost, da zamore vse streti in na tajnko semleti.

Iz vsega se vidi, da mlinske kamne napravljati, ni lahko delo; veliko umetnih rok mora jih obdelovati, predno so za rabo. Ni čuda torej, da se jih mora tudi drago plačati; vendar, kdor jih potrebuje, raji seže po francoskih, ki so iz več kosov zloženi, in boljši, kakor po angleških ali nemških, ki so iz enega samega kosa izrezani.

Hranilnice goriške

delovanje (gestione)

meseca julija 1872.

	v bankovich	v srebru
Novo naloženih kapitalov	13815 —	1183 —
Obresti od posojenih kapitalov	1394 56	79 50
Posojenih kapitalov je bilo povernjenih	996 —	—
Došlo	16205 56	1262 50
Izplačalo se je { naloženih kapitalov	6875 —	719 —
{ obresti od nalož. kapitalov	551 57	188 25
Posodilo { na zemljišča in hiše	3100 —	2650 —
{ na obligacije	813 —	—
Izdalo	11339 57	3557 25

Listek.

O prepovedanih knjigah. *)

(Spisal prof. Kociančič.)

(Dalje)

II.

Iz vsega tega, kar smo do zdaj povedali, se že vidi, kaj katoliška cerkev od te reči uči. Naša cerkev namreč uči: *Da branje svetega pisma ni vsem kristjanom brez razločka potrebno k zveličanju.* Ona uči, da morajo vsi sveto pismo v visoki časti imeti, ker je začetnik svetega pisma Bog sam, ker je v njem v resnici beseda božja, ker je poglavitni vir božjega razodenja. Cerkev uči tudi in želi, da imajo duhovni, posebno dušni pastirji, sveto pismo marljivo prebirati in premišljevati, zato da zamorejo potem besedo božjo s pridom oznanovati sebi izročeni ovčicam. Tako je apostelj Pavel Timoteju priporočal: *Bodi priden v branju sv. pisma (1. Tim. IV., 13), ker vse pismo je od Boga vdihnjeno, in koristno za učenje (2. Tim. III. 16.)* In tudi cerkveni zbori so vselej duhovnim priporočevali neprestano branje in premišljevanje besede božje, ki je v svetih knjigah.

Branje svetih knjig pa ni le dušnim pastirjem potrebno, ampak je tudi dokaj koristno vsakemu kristjanu, ako je le sposoben za tako branje, to je, ako ima za to potrebno vednost, in stoji terden v pravi veri. Saj obsega sveto pismo poglavitne nauke božjega razodenja, naj popolnše zglede vsake čednosti, in iz njega zajema cerkev posebno, kot iz obilnega vira, večidel to, kar predstavlja verovati vernim. Ono, kedar je človek prav umé, krepí našo vero, in uči, kako se imamo vesti v vsaki okoliščini našega življenja; zato takim škoditi ne more branje sv. knjig, ki so, kakor smo ravno rekli za to vsestransko sposobni. Zastran tega pa tudi cerkev ni nikoli *absolutno* prepovedala branja svetih bukev, kakor bomo zdolej videli. *Tedaj protestantje katoliško cerkev obrekujejo, kedar pravijo, da ona uči, da je branje sv. pisma vernim nekoristno in škodljivo, in da je zato prepoveduje.* Njim nasproti terdimó mi to resnico:

*) Obračamo posebno pozor p. n. občinstva na sledeči spis. Ured.

Branje sv. pisma ni vsem kristjanom brez razločka k zveličanju potrebno. Ako bi bilo to res potrebno, dala bi se taka potreba spoznati ali iz stvari same na sebi, ali pa iz kake zapovedi, bodi si božje ali cerkvene.

a) *Stvar ta, sama na sebi, take potrebe ne kaže.* Bili so časi, ko ni bilo še sv. pisma. In vendar je bilo ljudem tudi takrat mogoče se zveličati. — Tudi potem, ko je bilo sv. pismo že pisano, bilo je na svetu več takih, kakor je bil sv. Job, ki so se zamogli zveličati po sami pravi veri, in deržé se, s pomočjo božje milosti, natorne postave, akoravno svetih knjig imeli niso. — In potem ko je Kristus sveto cerkev ustanovil, bilo jih je vselej mnogo takih, ki niso nikoli sv. pisma brali, temveč le kristjanski nauk in pridige poslušali, po tem nauku živeli in se zveličali. — Kristus sam je tri leta vselej le po deželi okoli hodil, in učil, in ni nikdar nič pisal. In predno je nazaj v nebesa odšel, je aposteljnóm zapovedal, naj oznanujejo evangeli vsem ljudem, od pisanja pa ni besedice omenil. Aposteljni „*pa so šli*“, kakor je bil Kristus ukazal „*in so učili povsod, in gospod je delal ž njimi, in je besedo poterdoval s čudeži.*“ (Mark. XVI., 20.)

Ko so bile že spisane svete knjige nove zaveze, so se nektera ljudstva kerstiti dala, kakor spričuje sv. *Irenej* (contr. haec. l. III. c. 4.), ki vendar niso imela v svojem jeziku svetega pisma. *Evzebij* (hist. cul. III. 24.) to isto poterjuje. Njunih besed tu sem ne devam, da ne bom predolg.

Na dalje, ako bi bilo branje sv. pisma vsakemu k zveličanju potrebno, gorjé bi bilo slepim, in vsim tistim, ki ne znajo ali ne utegnejo brati. Oni ne bi mogli se zveličati. Gotovo tedaj je, da branje sv. pisma ni neobhodno potrebno k zveličanju. In naj ne rečejo potestantje, da cerkev skriva in iz rok terga kristjanom sveto pismo: cerkev, kot dobra mati, skerbi za zveličanje vseh svojih otrok; zato jim bere sveto pismo v cerkvi med službo božjo, ondi in pri vsaki priložnosti jim razklada, kar je v svetih knjigah; kakšenkrat jim tudi dovoli, da zamorejo sami kaj iz sv. pisma brati. Kjer pa vidi, da bi brano slabo ali napak razumeli, da bi jim tako branje ne bilo v korist, ali da bi jim še celo škodilo, takrat jim knjige iz rok vzame, kakor mati detetu nož iz rok vzame, da se ž njim ne ureže. (Dalje prih.)

— Ker se v „*Glasu*“ že večkrat o svetem pismu govori, ponuja se nam priložnost, oznaniti, da se v *nadškofjski pisarnici v Gorici* dobiva vse „**Sveto Pismo stare in nove zaveze**“ v slovenskem jeziku z razlaganjem poleg nemškega, od apostoljskega sedeža poterjenega sv. pisma, ki ga je iz Vulgate ponemčil in razložil dr. Jož. Fr. Allioli. Natisnjeno je po povelji rajncega knezo-škofa ljubljanskega Ant. Alojzija Wolfa v letih 1856-59. — *Vse skup velja* (nevezano) 10 gl.; *samo stara zaveza* 7, *samo nova* 3 gl. — Ur.

Nekaj o cerkvenem petji.

Dobro ubrano petje mi je vselej dopadlo, in mišlim, da mora dopasti vsacemu. Samo da pevci ne skerbijó le za lep napev, in izverstno izpeljavo, temveč da gledajo tudi na to, da se napev tekstu prilaga, in da besed samih s petjem ne popačijo. Gotovo se bo marsikdo še spomnil na tisti „*secula*“ s potegnjenim *u*, ki se je v eni naših cerkev dolgo časa napačno pel, kar gotovo ni budilo k pobožnosti, ampak bolj k posmehovanju. Še napačniše se je godilo v nekem večem kraju v Lasih, kjer se je *Tantum ergo* pel popolnoma po napevu pesmice „*Pod oknom*“, ki se začinja z besedami: *Luna sije, kladvo bije.* Po sreči, pravim, da se je to med Lahi godilo, ki rečene pesmice ne poznajo. In, ali ni napačno tudi to, da se verstice iz znane pesmi *Lauda Sion* v novejših časih, kakor sem že veliko kratov sam na svoje uho slišal,

*Vetustatem novitas,
umbram fugat veritas,
noctem lux eliminat*

tako le popačujejo: *vetustatem novitas, umbram fugit veritas* itd.? Naj bi pevci saj tudi na pravo izreko gledali, in ne samo na lepo petje. Pač bi bilo kakšenkrat prav, da bi jim kdo besede 46ga psalma v. 8, ponavljal: *Prepevajte razumno!* *)

*) Sprožil je gosp., ki nam je to drobtinico poslal, važno stvar; treba bo temeljito o njej govoriti. Ur.

Borsni kurzi na Dunaji 8 avgusta.

Državne oblig. v srebru	gl 72 s. —
„ „ papirju	„ 66 „ 15
Posojilo leta 1860	„ 126 „ 50
Napoleon d'or	„ 8 „ 85
Cekini	„ 5 „ 32
Adžjo srebra	„ 108 „ 65